

Religiózní geografie

---

3. přednáška

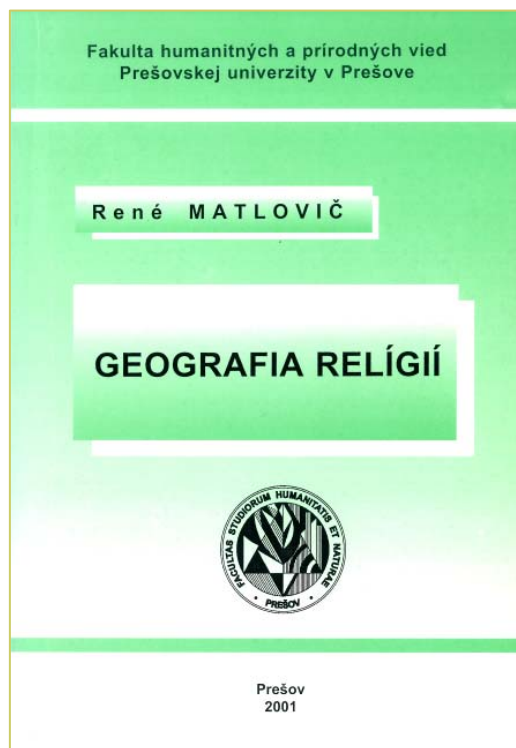
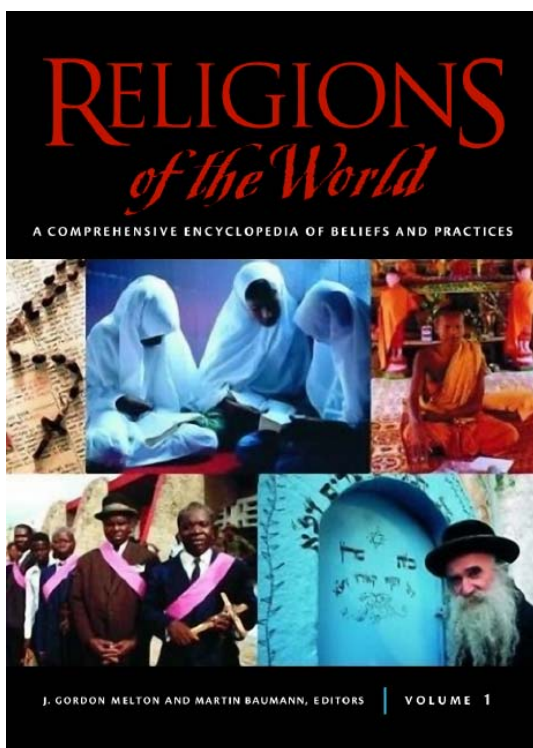
Křesťanství

Orientální církve

Katolicismus

Starokatolické a nezávislé katolické církve

Ke studiu – na CD:

Otázky geografie 4

Nakladatelství České geografické společnosti 1997

VÁCLAV FRAJER

ÚVOD DO RELIGIÓZNÍ GEOGRAFIE

Úvod

Obecně je známo z mnohaleté éry praktikování marxisticko-leninské ideologie v životě společnosti, že náboženská problematika byla všemi možnými způsoby programově potlačována a omezována. Proto i vědy mající jako předmět svého zájmu náboženský fenomén byly oficiálně považovány za společensky nepřijatelné a nebezpečné. Jedinou povolenou výjimkou byl přístup z pozic tzv. „vědeckého světového názoru“ definující náboženství jako „formu společenského vědomí, které je založeno na převráceném, fantastickém odrazu skutečnosti v hlavách lidí, a to na odrazu jak přírodních, tak společenských jevů a sil“. Takové totální přisvojení pravdivosti výkladu světa nejen přisoudilo náboženství reakční úlohu v progresivním vývoji lidské společnosti (opium lidstva – podřizování nadvláde vykořisťovatelů, zdanlivé splnění tužeb v iluzi a fantazii), ale i zpochybovalo veškeré vědy o náboženství. Existence náboženství v socialistické společnosti byla chápána tudíž jako „přežitek vykořisťovatelské společnosti“, který jako takový „stát a společenské organizace soustavně usilují odstranit z vědomí lidí“ (Ústava ČSSR – čl. 16 odst. 3 ústavy).

Autoritativní přístup ke společnosti i k jednotlivci vycházel z podstaty ideologie, která si vytkla za cíl vybudování „nové civilizace“ žadající na člověka, aby se zřekl všech vlastních nároků ve prospěch výlučného kolektivního života. Tím systémem ničil svobodu myšlení, chtěl bezvýhradně socializovat osobu i ducha a snažil se proto i o vymýcení náboženství.

Dá se předpokládat, že pomínutím vnějších důvodů repress dojde již v blízké budoucnosti k postupné renezanzi i těch vědních disciplín, které nebylo možno prakticky vůbec rozvíjet. Hlubšímu porozumění náboženství v životě společnosti však stále ještě brání přetrvávající vnitřní negativní postoje jakožto důsledky působení předcházející dlouhodobé ideologické indoktrinace. Odtabulování náboženské problematiky staví i naši geografii před nové úkoly v oblasti výzkumu, teoreticko-metodické, aplikační a samozřejmě i vzdělávací.

Pojem náboženství a odvozování náboženských pojmů

Odvozování a rozvíjení pojmu „náboženství“ (religio) patří spolu se získáním dalších pojmů mezi úkoly náboženské filozofie. Pojem „náboženství“ musí splňovat tři funkce: normativní (platnost), deskriptivní (popisnost) a komparativní (srovnávací). Již nejstarší definice (Cicero – náboženství je pečlivé uznávání bohů, Laktanz – náboženství je opětovné spojení člověka s Bohem) tyto tři úkoly splnily. V tomto smyslu vyřčená pojetí předpokládají oddělení lidské a božské sféry. V definicích náboženství se potom objevují různé vý-

5

Křesťanství

- Nejpočetnější světové náboženství, kolem 2 miliard lidí (1/3 světové populace)
- Značně nerovnoměrně rozmístění:
  - Afrika – 46 % obyvatel
  - Asie – 8 % obyvatel
  - Evropa – 75 %
  - Latinská Amerika – 93 %
  - Anglosaská Amerika – 73 %
  - Austrálie – 67 %

Křesťanství

- Historicky vzniklo křesťanství „na půdě“ judaismu, o čemž svědčí i hebrejský titul Krista Mesiáš, záhy ale ztratilo tento omezený etnický i teritoriální rámec a stalo se univerzálním náboženstvím
- Křesťanství samo sebe do značné míry chápalo jako „završení“ Božího plánu:
  - izraelský národ spojoval a odvozoval své postavení z přímého působení Boha ⇒ z potomků patriarchů (Abrahám, Izák, Jákob) vzešel lid, s kterým Bůh prostřednictvím Mojžíše uzavřel smlouvu na Sinaji.
  - touto smlouvou se jako „lid boží“ cítil vázán a očekával spasení od Boha, zejména v obdobích, která byla pro společenství krizová (okupace, války ...)
  - konkrétní představy o podobě spasení se značně různily od zásahu samotného יהוה, přes seslání Hospodinova služebníka až po krále (Mesiáše) z Betléma – skutečného „Davidova syna“.
  - později (Makabejská povstání 167 př. n. l.) se k mesiánským vizím přidávají apokalyptické představy budoucnosti – věřící očekávali brzký konec světa, kdy se objeví Hospodin jako „Syn člověka“ a soudce, odstraní všechno příkoří a zbuduje Království boží, ve kterém budou žít všichni spravedliví z mrtvých vstali.
  - Zásah Boha byl očekáván zvláště intenzivně před příchodem Ježíše, jak o tom svědčí nálezy z Kumránu a činnost Jana Křtitele, který vyzýval k obrácení a křtu.
  - K dovršení Božího plánu došlo podle křesťanů příchodem Ježíše Krista

Ježíš Kristus

- ❑ křesťanství je tedy historicky zjevené náboženství, které se odvozuje od osoby a činnosti **Ježíše Krista**
- ❑ historicky doložený život Ježíše Nazaretského spadá do let 4/5 př. n. l. (král Herodes Velký) až 30 nebo 33 n. l. (císař Tiberius)
- ❑ Ježíš v době svého veřejného vystupování učil o Království božím (Vládě boží), které však nechápal jen jako osvobození od cizí nadvlády (římského útlaku), ale jako osvobození z moci hříchu (moci Dávla-Satana).
- ❑ Smrt a vzkříšení (Vykupitelské dílo) Ježíše je podstatou víry křesťanů v život věčný, v přítomnost Boha a patření na Něho.

Socha Krista Vykupitele,
Rio de Janeiro

Počátky ...

- ❑ Celým učením se prolíná ústřední myšlenka lásky Boha k člověku, kterého vykoupil k životu věčnému smrtí svého syna Ježíše (novinka: starozákonní Bůh je spravedlivý, trestající ... ale je i milující?).
- ❑ Kristova smrt (oběť) se odehrála v době Velikonoc v čase největších židovských svátků (připomínka osvobození z egyptského zajetí), kdy Židé přinášeli podle zákona oběti Bohu.
- ❑ Za cíl svého snažení považoval Kristus obrácení Izraele a skrze něho spasení celého světa. Pro tento úkol povolal dvanáct učedníků (apoštolů, symbol dvanácti kmenů Izraele), kteří byli po jeho smrti a vzkříšení šířiteli učení.

Vznik církve ...

- nově vznikající církve vznikala ještě v rámci židovství
- v židovském společenství zůstali křesťané do roku 70, kdy byli s konečnou platností vyloučeni
- zvěst o Kristu šířili apoštolové po jeho smrti nejen mezi židy, ale i jinými národy – vznikly problémy, do jaké míry jsou závazné židovské zvyky (stravovací, mravní, atd.)
- klíčovou postavou formující společenství se stal někdejší pronásledovatel křesťanů **Pavel z Tarsu**, který přispěl k teologickému prohloubení smyslu Ježíšovy smrti pro spasení všech lidí: spasen může být každý, avšak nikoliv slepým dodržováním zákonů, ale vírou v Krista.

... šíření ...

- Prvotní církve se velmi rychle rozšiřovala z Jeruzaléma (**židokřesťané**) do okolního světa (**pohanokřesťané**). Nové obce vznikly brzy v Antiochii (Sýrie), Efezu, Athénách, Korintu, Soluni, Alexandrii, Římě, odkud se křesťanství šířilo dále.
- Od samého počátku nebyly obce v prvotní církvi uniformní, ale jejich podstatným organizačním prvkem byl duchovní úřad. Nositelé tohoto úřadu (reprezentanti neviditelného Pána) vykonávají různé funkce, např. biskupové, kněží atd. Do čela této hierarchie byl ustanoven **římský biskup** jako nástupce apoštola Petra.

... a konečné prosazení

- Nové náboženství se formovalo v nepřátelském prostředí: římscí panovníci od Marka Aurelia až po Konstantina (r. 311) z obav před novým způsobem myšlení křesťany téměř nepřetržitě pronásledovali
- to se změnilo vydáním milánského tolerančního programu (313), podle něhož Konstantin přiznává v celé říši křesťanství rovnoprávnost s ostatními náboženstvími.
- Důležitým mezníkem v dějinách církve a zprostředkovaně i v průběhu událostí následující historie byl koncil, který r. 325 svolal císař Konstantin do Niceje.
  - Koncil měl odstranit rozpory vyvolané gnosticizmem, především ariánského zaměření (ariánské učení nepřiznává Kristu božství, ale považuje ho za poloboha – démiurga).
  - Koncil stanovil zásady učení o trojjednotnosti Boha

Učení o Nejsvětější Trojici

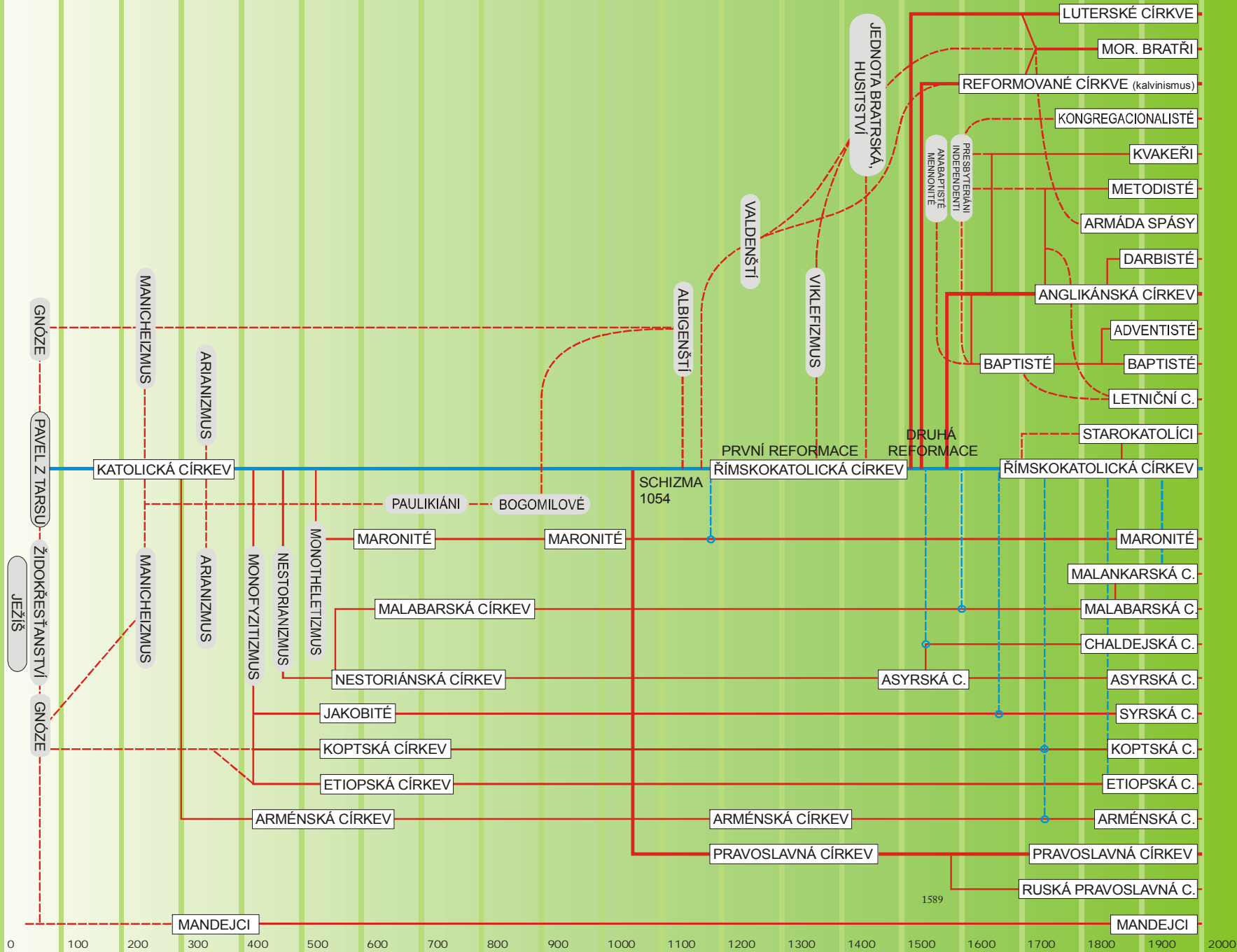
- ❑ **Trojedinost** je jedno ze základních křesťanských dogmat, přijato bylo v roce 325 na nicejském koncilu
- ❑ Podle něj v sobě Bůh spojuje v jedno tři svaté osoby, se stejnými postoji, ač mezi sebou mohou komunikovat:
  - **Otec** (Bůh, stvořitel světa)
  - **Syn** (Ježíš Kristus, vykupitel)
  - **Duch Svatý** (ztělesnění Božské vůle na zemi)
- ❑ Prosazení dogmatu nebylo jednoznačné a zcela jednoduché, odporovali mu zejména gnostici
- ❑ Tajemství se dodnes vysvětluje pomocí příměru k vodě a jejím skupenstvím: Ať jde o páru, kapalinu nebo led, stále je to ve své podstatě voda
- ❑ Přijetí dogmatu o trojedinosti je „definiční“ pro zařazení do křesťanství – např. Svědci Jehovovi učení odmítají

Schopnost adaptovat se a vstřebávat ...

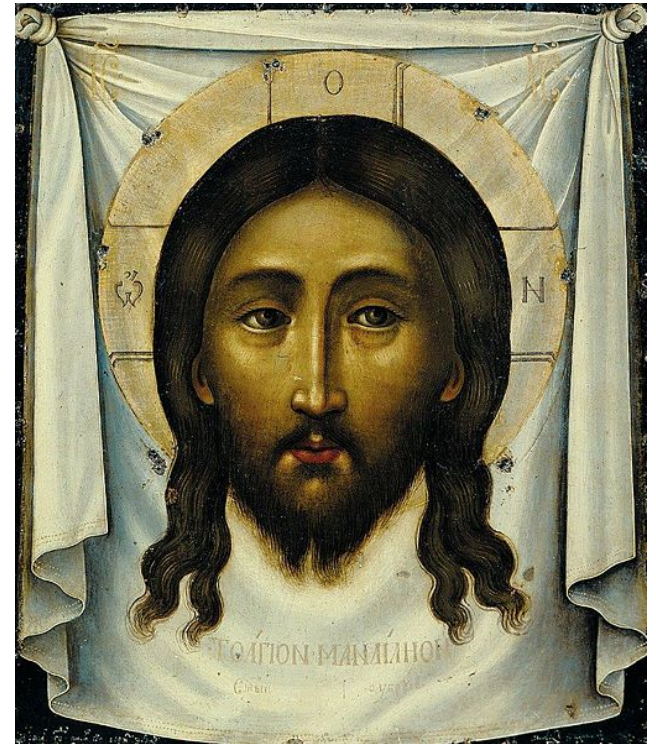

- **křesťanství je od počátku dynamický organismus, schopný adaptace na nová prostředí, v nichž vytváří stále nové formy života**
- Tato schopnost adaptace se projevuje neobyčejně vysokým počtem církevních útvarů a směrů:
  - největší křesťanská církev – **římskokatolická** – tvoří jediný organizačně sevřený útvar (byť do ní patří řada různých směrů, tendencí, struktur, rádoých společenství atd.) – **55 % křesťanů**
  - **pravoslavné křesťanstvo** existuje v konečném počtu 15 samostatných (autokefálních) církví -
  - **křesťanstvo reformační** je naproti tomu konglomerátem nespočetných církevních útvarů, jež navzájem sice něco spojuje, ale také navzájem odlišuje (místem, kde působí, odlišnými důrazy nauky i praxe atd.)
  - Samostatné útvary jsou také **orientální církve**, které se od hlavního proudu oddělily v prvních 5 stoletích

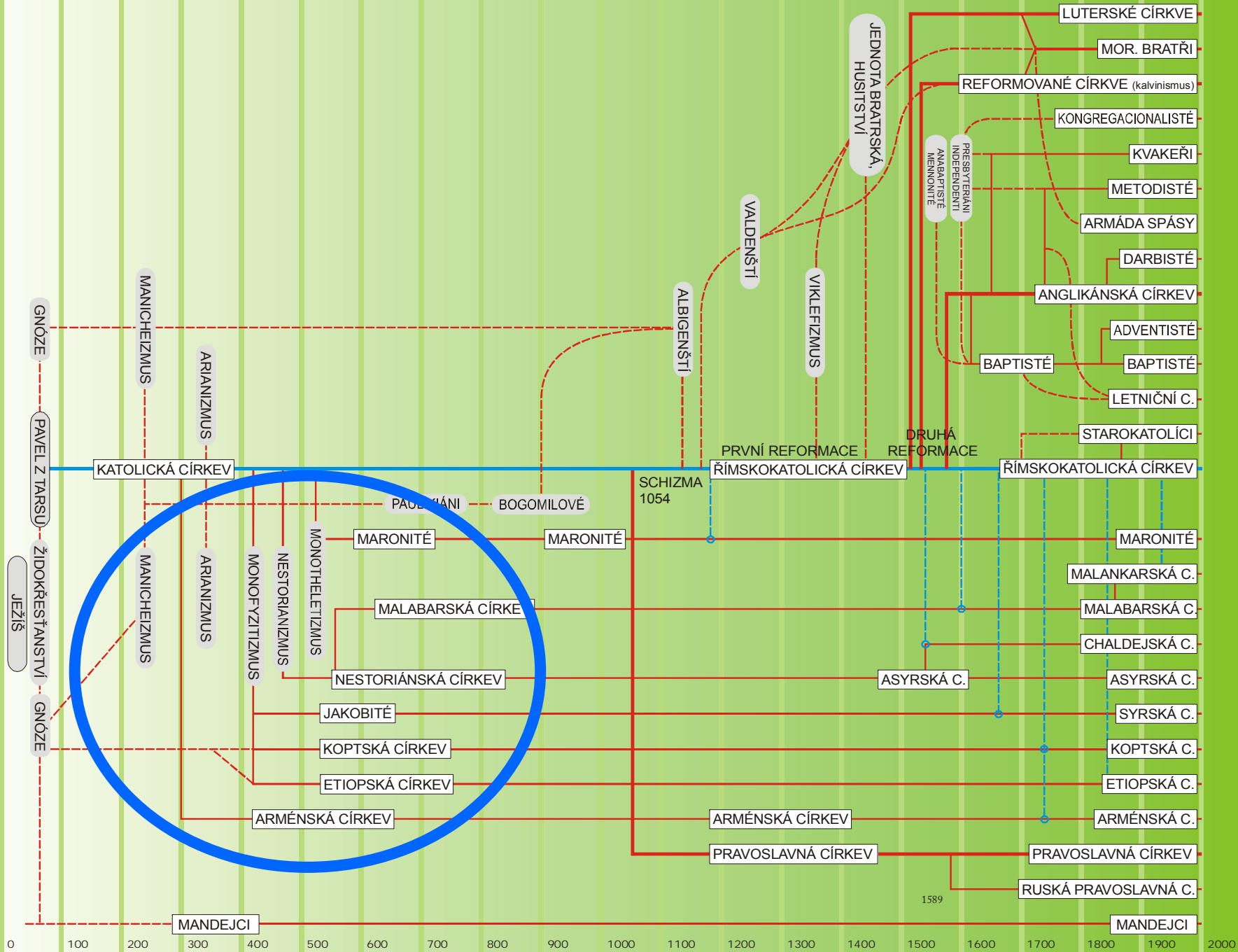
Christologické spory – první vnitřní diferenciaci křesťanů

- První staletí byla pro křesťanství „definiční“, na všeobecných koncilech se vymezovala církev k různým duchovním hnutím a „zpřesňovala“ věrouku, určovala, co je správná interpretace učení a odsuzovala hereze
- Spory plynuly i ze snahy pojmenovat jednotlivé prvky křesťanského učení pojmy klasické antické filozofie
- Jedním z problémů byl spor o přirozenost Krista – je to člověk / bůh / obojí (a pokud ano, co víc?), ten vedl během 4. a 5. století až ke vzniku několika samostatných církví

Orientální církve

Orientální církve

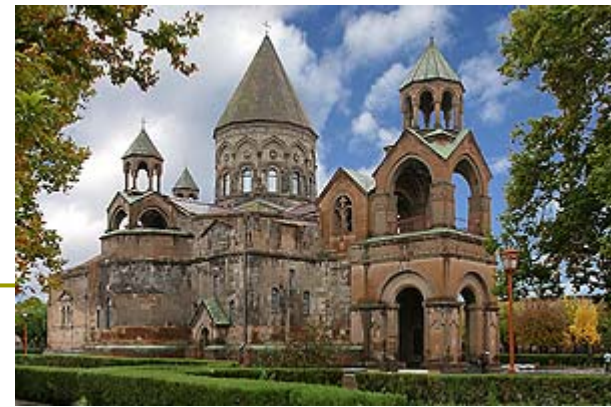
- ❑ Se oddělily od hlavního proudu po prvních církevních koncilech
- ❑ Asyrská církev uznává jen první 2 koncily (3. efezský odsoudil **nestorianismus** (Kristus má 2 samostatné přirozenosti (božská a lidská), které jsou spojeny jen vnějškově – Marie není podle nich Bohorodička, ale Kristorodička, protože zrodila jen Kristovo pozemské tělo, ale ne božskou část jeho přirozenosti)
- ❑ Ostatní orientální církve uznávají první 3 koncily, ne ale 4. (chalcedonský), který odsoudil **monofyzitismus** (představu, že Ježíš Kristus má jen božskou podstatu) a uznal za jediný správný výklad, že Kristus má božskou i lidskou podstatu (tzv. hypostatická unie)
- ❑ Vzhledem k tomu se někdy označují jako „nechalcedonské“ církve, moderněji také „církve 3. koncilu“
- ❑ Později většina těchto církví monofyzitismus opustila a nahradila ho „kompromisním“ **miafyzitizmem** (J.K. má smíšenou podstatu)

Arménská apoštolská církev

(Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցի)

- ❑ založena v roce 43
- ❑ 301 se stala státním náboženstvím v Arménii
- ❑ 451 definitivní odloučení od „hlavního proudu“ (odmítnutí chalcedonského koncilu – arménští biskupové se ho neúčastnili kvůli bojům)
- ❑ Církev hraje důležitou roli v arménském národním vědomí – při stálých změnách státoprávního uspořádání i místa pobytu národa udržuje kulturní kontinuitu a spojuje Armény žijící doma s Armény v diaspoře (podobné jako u Židů)
- ❑ Hlava církve – katholikos – sídlí v Ečmiadzinu nedaleko Jerevanu
- ❑ Celkem asi 6 mil. věřících, většina z nich v diaspoře

Ečmiadzin

patriarcha a katholikos všech Arménů (od 1999)
Kerekin II.

Koptská ortodoxní církev

ⲠⲈⲖⲔⲌⲘⲤⲒⲌ ⲀⲚⲠⲈⲘⲤⲒⲌ ⲀⲚⲠⲈⲘⲤⲒⲌ ⲀⲚⲠⲈⲘⲤⲒⲌ

- Spolu s Alexandrijským patriarchátem a koptskou katolickou církví navazuje na církev založenou v roce cca 43 apoštolem Markem,
- 451 definitivní odloučení od „hlavního proudu“ (odmítnutí chalcedonského koncilu)
- Liturgický jazyk je koptština – tj. v podstatě jazyk, kterým mluvili starověcí Egypťané
- Pod vlivem arabských dobyvatelů Egypta převzala některé formy typické pro islám (modlitba směrem na východ, vyzouvání se při vstupu do kostela, ponechání pokrývky hlavy ...)
- Dnes hlavně v Egyptě (mírně nerovnoprávné postavení) – asi 10 % egyptského obyvatelstva jsou koptové, patriarcha sídlí v Káhiře

papež a patriarcha (od 1971)
Shenuda III.

koptský kříž

Etiopská ortodoxní miafyzitská církev

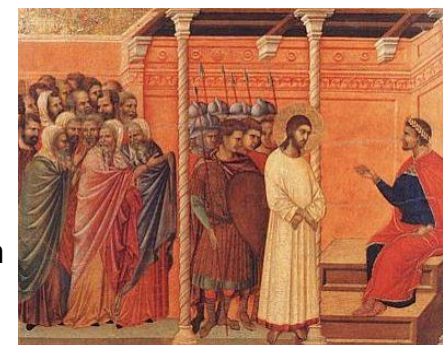
*(Yäityop'ya ortodoks täwahedo bétäkrestyan /
Ethiopian Orthodox Tewahedo Church)*

- kolem 330 křesťanství státním náboženstvím
- 451 Etiopané následovali kopty v odloučení od „hlavního proudu“ (odmítnutí chalcedonského koncilu), organizačně byla dlouhou dobu v unii s koptskou církví
- 1959 sídlo církve povýšeno koptskou církví na patriarchát
- cca 40 milionů věřících, hlavně v Etiopii, kde tvoří asi polovinu obyvatelstva – vůbec největší orientální církvev
- Liturgickým jazykem (a také nejstarším „africkým“ literárním jazykem) je jazyk ge'ez
- Podobně jako ruské pravoslaví složitě manévrovala ve vztahu k bývalému marxistickému režimu v Etiopii (ten dal dokonce popravít patriarchu)
- od jeho pádu schizma:
  - Diskreditovaný patriarcha Abune **Merkorios** odstoupil a zvolen nový patriarcha **Paulos**
  - V zahraničí následně Merkorios prohlásil své odstoupení za násilné a neplatné, jeho autoritu uznává část etiopských církevních obcí v Severní Americe a Evropě

jeho svatost pátý patriarcha a katolikos Etiopie, ichege diecéze sv. Tekle Haymanota, arcibiskup Axumu abuna **Paulos** (1992–2008)

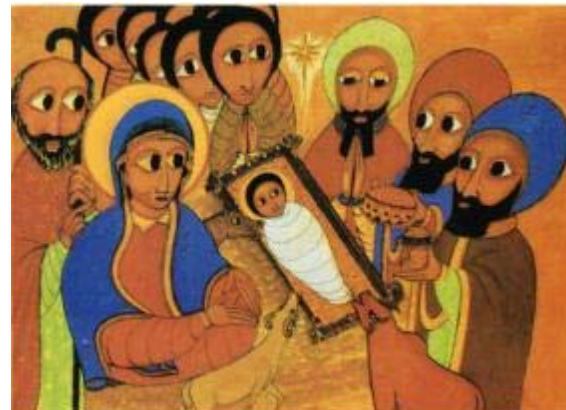
svatý Pilát ... Etiopská církev prohlásila v 6. století na základě apokryfního Nikodémova evangelia Piláta za svatého

Etiopská ortodoxní miafyzitská církev

*(Yäityop'ya ortodoks täwahedo bétäkrestyan /
Ethiopian Orthodox Tewahedo Church)*

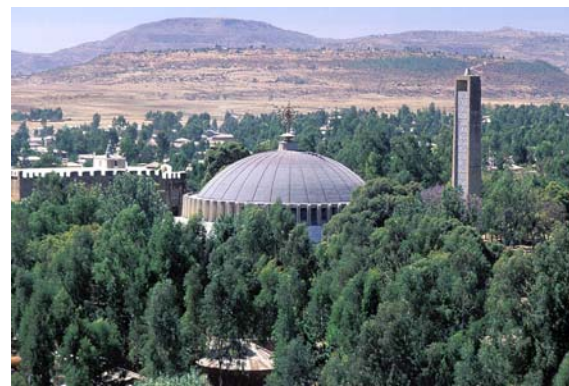
- Odlišně od ostatních křesťanů e. c. vypočetla rok narození Krista, etiopský letopočet se proto zpožďuje od gregoriánského o 7 let
- Etiopská církev také více než ostatní křesťanské proudy zachovává židovské a židokřesťanské dědictví:
  - stravovací pravidla jsou velmi podobná židovskému kašrutu, zejména v ohledu na způsoby rituální porážky zvířat, platí zákaz pojídat vepřové, nic se ale nenamítá proti mísení mléka a masa
  - ženy nesmějí v době menstruace do kostela a v kostele by měly mít zakryté vlasy
  - V kostelích sedí muži a ženy odděleně (muži vlevo, ženy vpravo)
  - Při vstupu do kostela se zouvají boty (odkaz na Mojžíše – hořící keř)
  - Světí se jak sobota, tak neděle

Etiopská ortodoxní miafyzitská církev

*(Yäityop'ya ortodoks täwahedo bétäkrestyan /
Ethiopian Orthodox Tewahedo Church)*

- EOMF má údajně, má v držení originální Archu Úmluvy (v Axumu)
  - **Archa úmluvy** je truhla obsahující nejcennější židovské náboženské předměty: Desky zákona obsahující desatero, Áronovu hůl a manu. Její popis je součástí 25. kapitoly knihy Exodus. Byla uchovávána v Jeruzalémském chrámě a ztratila se po jeho zničení v roce 587 př. n. l.
- malý model Archy je v každém etiopském kostele
- originální Archu smí vidět jen mnich-strážce archy, který je po jmenování doživotně uzavřen v kapli desek a vždy před smrtí jmenuje svého nástupce
  - „životnost“ mnichů-strážců je údajně značně malá (většina z nich umírá brzy na rakovinu)

Kostel Naší Paní Marie Siónské v Axumu, Nejdůležitější chrám EOMF, původně místo Korunovace etiopských císařů

Kaple Desek, místo uložení Archy Úmluvy

Eritrejská ortodoxní miafyzitská církev

(Eritrean Orthodox Tewahdo Church)

- 1993 udělena koptskou církví autokefálnost (v souvislosti s oddělením Eritreje od Etiopie)
- 1998 povýšeno na patriarchát
- Do její činnosti se silně vměšuje stát (podobně jako v sousední Etiopii)
- Sídlí v Asmaře, cca 2 mil. věřících

Syrská ortodoxní církev

(Syrian Orthodox Church)

- ❑ Spolu s Antiochijským patriarchátem navazuje na církev založenou cca 44 apoštolem Petrem
- ❑ 451 část „antiochijských“ se odloučila od „hlavního proudu“ (odmítnutí chalcedonského koncilu, zejména kvůli jeho odsouzení monofyzitismu)
- ❑ podle vůdčí postavy Jakoba Baradaiose (asi 500–578) jsou její příslušníci označováni i jako **jakobité**
- ❑ značná část jakobitů byla ve 13.–14. století islamizována
- ❑ udrželi se do současnosti především v Sýrii a Turecku, patriarcha sídlí v Damašku
- ❑ liturgie v západní syrštině podle antiochijského obřadu, dnes už jen asi 1/2 mil. věřících

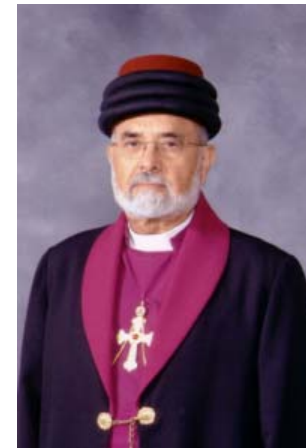

patriarcha antiochijský a celého Východu (od 1980)
Ignatius Zakka I. Iwas

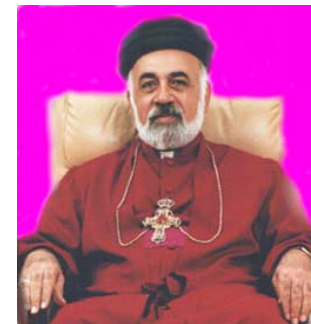
Svatá apoštolská katolická asyrská církev Východu

(Holy Apostolic Catholic Assyrian Church of the East)

- 35 církev založena apoštolem Tomášem, sjednocena byla v roce 310 (v čele katolikos Východu, od 410 patriarcha)
- Původně se označovala církev jako **chaldejská** nebo **nestoriánská**, vychází totiž z myšlenkového odkazu nestorianizmu, v oblasti jižně od Bagdádu, po nástupu Turků ale byli částečně islamizováni a udrželi se hlavně v horských oblastech dnešního východního Turecka
- 1450 funkce patriarchy se stala dědičnou – kvůli celibátu ze strýce na syna (tato linie vymřela 1804)
- 1692 založena Shimoun-em druhá linie patriarchů
- 1968 vytvořena další linie – v opozici proti příliš radikálním reformám tehdejšího vedení ⇒ tzv. **Starodávná církev Východu** (nemá ale velký vliv)

patriarcha (2. linie – Asyrská církev Východu) (od 1976)
Mar Dinkha IV.

patriarcha (3. linie – Starodávná církev východu) (od 1970)
Mar Addai II.

Svatá apoštolská katolická asyrská církev Východu

(*Holy Apostolic Catholic Assyrian Church of the East*)

- Krizové období byla 1. světová válka – jako údajní spojenci Ruska byli Asyřané na území Turecka podrobeni podobnému zacházení jako Arméni (genocida de facto) – tvrdí o sobě, že jsou církví s největším podílem mučedníků na světě
- V důsledku genocidy se rozprchli po světě, v diaspoře žijí asi 4/5 věřících a dokonce i patriarcha nesídí v tradiční oblasti, ale v Chicagu

ܡܪܝܫܝܝܢ ܟܠܗܝܢ ܕܡܪܝܫܝܢ ܕܩܝܡܝܢ ܕܥܝܠܝܢ ܕܩܝܡܝܢ ܕܩܝܡܝܢ

Památník obětem genocidy v roce 1915 v Paříži

patriarcha v letech 1915–1975
Mar Eshai Shimun XXIII.
stal se patriarchou v 11 letech
(zbytek rodiny vyvražděn)

Indické ortodoxní církve

- Vyvinuly se na základe evangelizační mise apoštola Tomáše („Tomášovi křesťané“) na jihozápadním pobřeží Indie (Malabar)
- Později byli výrazně ovlivněni misí nestoriánské církve (6. stol.), stali se součástí nestoriánské církve a s liturgickým jazykem **východní syrštinou** a liturgií vychází z **chaldejského ritu**
- Konec 15. stol. – portugalská obchodníci, kontaktu s římskokatolickou církví
- Před 1599 – část církve v unii s ŘK (Portugalci)
- po roztržce 1653–1662 (způsobené především jezuitami – vnucovali latinský ritus) přešla část připojené církve k syrské ortodoxní církvi
- Ta v roce 1912 deklarovala autokefálnost jako **malankarská církev** (ponechala si liturgii v **západní syrštině** podle **antiochijského obřadu**)
  - z ní se část vrátila v roce 1930 k unii s Římem – **syrsko-malankarská katolická církev**
- Další církve se odtrhly pod vlivem protestantismu – např. **Malankara Mar Thoma Syrian Church**

Kříž sv. Tomáše,
tradiční symbol
Tomášových křesťanů

Malankarská ortodoxní syrská církev

(Malankara Orthodox Syrian Church)

- V dnešní podobě se oddělila v roce 1912 od Syrské ortodoxní církve
- Autokefální orientální církev, uznává první 3 ekumenické koncily
- Sídlo: Kottayam, Kérala, Indie
- Název odkazuje na údajné místo prvního působení apoštola Tomáše v Indii (město Maliyankara)
- Od roku 1975 schizma – syrský patriarcha jmenoval „vzdoro“katolikose, jeho linie existuje dosud – katolikiem Východu je v „patriarchově frakci“ Baselios Thomas I

katolikos Východu a malankarský metropolita (od 2005)
Baselios Marthoma Didymos I.

Hlavní křesťanský proud

Hypostatická unie

- Hlavní křesťanský proud v christologických sporech stál na pozicích **hypostatické unie** (z řeckého *υποστασις* [hypostasis] – „podstata“, „osoba“, a latinského *unio* – „sjednocení“).
- Jde o vztah dvou přirozeností Ježíše Krista (přirozenosti zcela lidské a přirozenosti zcela Boží), kdy obě tyto přirozenosti jsou „*bez smíšení, beze změny, bez oddělení a bez rozloučení*“ sjednoceny (*unio*) jediným subjektem (osobou, hypostazí) Božího odvěkého Syna.
- Tato formulace má dalekosáhlé důsledky pro teologii (v této unii zůstává Bůh Bohem a lidská přirozenost stvořením: Lidská přirozenost druhé osoby Boží má také svobodný subjekt – lidské sebevědomí –, které stojí v osobním vztahu k Bohu)

Rozpory Východ – Západ

- ❑ V důsledku existence dvou mocenských center, ze kterých se šířilo křesťanství (Říma a Byzance), docházelo od 4. století k prohlubování rozdílností mezi církevními obcemi na Východě a na Západě.
- ❑ Rozdíly byly v zaměření teologie – východ řešil spíše otázky spekulativního charakteru, zatímco Západ se zaměřil více na problémy osobní, praktické spásy.
- ❑ Hlavním důvodem rozkolu však nebyly ani tak teologické spory jako spíše následky těsného spojení Východní církve se státem
- ❑ Mocenské ambice byzantských císařů a jejich vliv na církve a některé dějinné události na Západě (např. korunovace Karla Velikého v r. 800 na císaře Římské říše) prohloubily rozpory natolik, že vyústily v otevřenou roztržku.

Filioque

- ❑ Spor Východ – Západ na sebe nakonec vzal podobu teologickou: chápání části vyznání víry týkající se Ducha Svatého
- ❑ Západní církvev do něj přidala slovo „filioque“, což východ neakceptoval:
  - Západ: Duch Svatý vychází „z Otce a Syna“
  - Východ: Duch Svatý vychází „z Otce“ (resp. „z Otce skrze Syna“)
- ❑ Spor vyvrcholil v r. 1054 rozdělením dosud jednotné všeobecné církve na 2 proudy, zůstala jedním ze sporných bodů až dodnes
- ❑ Velkým schizmatem roku 1054 bylo trvale narušeno společenství mezi východní a západní církví; cařihradský patriarcha Michal a (římský) papež Lev IX. se dokonce vzájemně exkomunikovali a prokleli (odvoláno bylo až v roce 1965!)
- ❑ Od této události se východní církvev nazývá ortodoxní (pravoslavná) a západní katolická (římskokatolická)

sv. Lev IX.

Michael Kerullarios

Exkomunikační bula

zaslaná kardinálem Humbertem da Silva Candida 16. 7. 1054 patriarchovi Michalovi

---

... MICHAEL ABUSIVUS PATRIARCHA NEOPHYTUS, ET SOLO HUMANO TIMORE HABITUM MONACHORUM ADEPTUS, NUNC ETIAM CRIMINIBUS PESSIMIS DIFFAMATUS, ATQUE CUM EO LEO ACRIDANUS EPISCOPUS DICTUS ET SACELLARIUS IPSIUS MICHAELIS, CONSTANTINUS, QUI LATINORUM SACRIFICIUM PROFANIS CONCULCAVIT PEDIBUS ET OMNES SEQUACES EORUM IN PRÆFATIS ERRORIBUS ET PRÆSUMPTIONIBUS, SINT ANATHEMA MARANATHA, CUM SIMONIACIS, VALLESIIIS, ARIANIS, DONATISTIS, NICOLAITIS, SEVERIANIS, PNEUMATOMACHIS ET MANICHÆIS, ET NAZARENIS, ET CUM OMNIBUS HERETICIS, IMO CUM DIABOLO ET ANGELIS EJUS, NISI FORTE RESIPUERINT. AMEN, AMEN, AMEN.

Exkomunikační bula

zaslaná kardinálem Humbertem da Silva Candida 16. 7. 1054 patriarchovi Michalovi

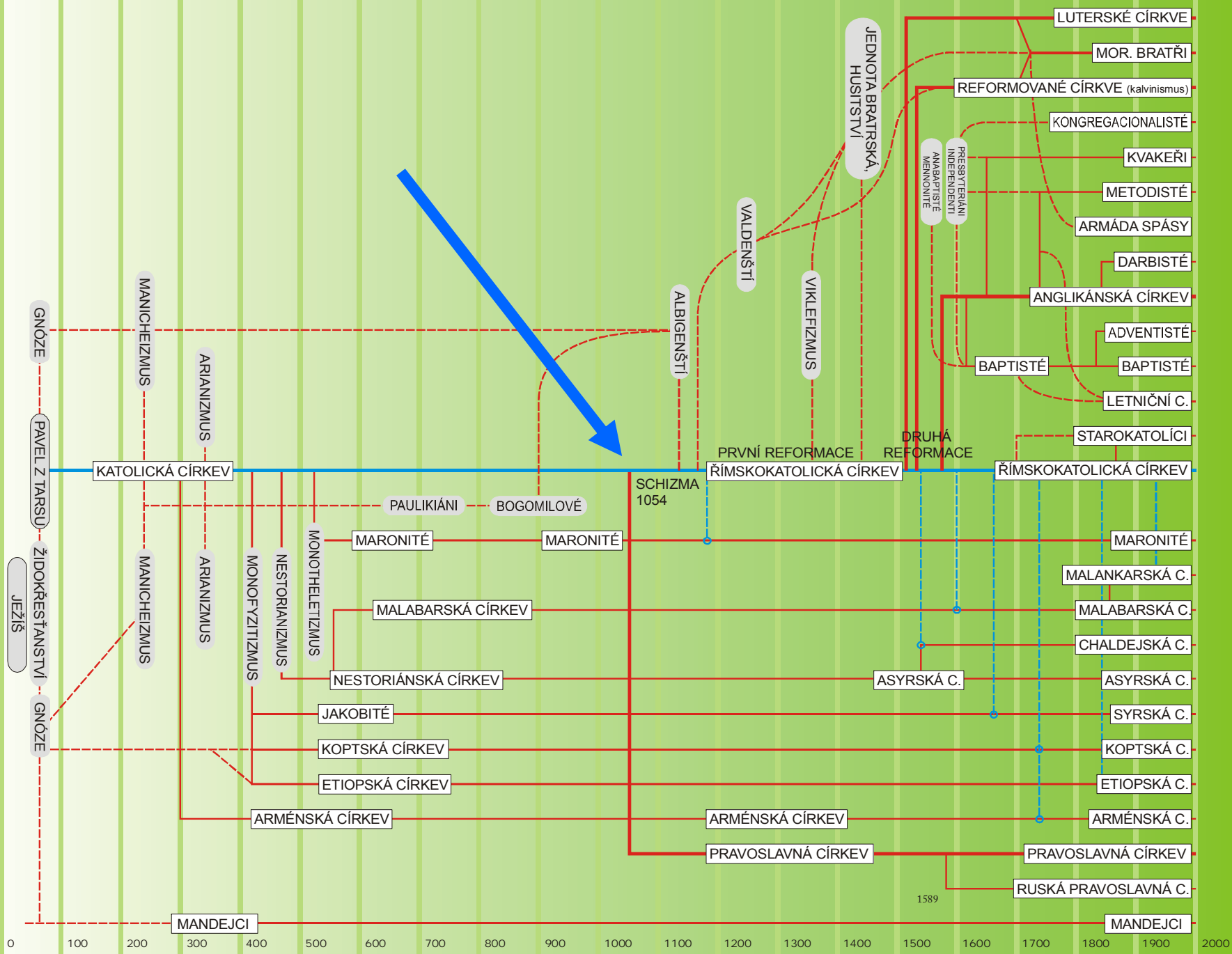

... Michal, nafoukanec mezi patriarchy nejmladší, a jen z lidského strachu nositel mnišského roucha, nyní však známý těmi nejhoršími zločiny, s ním též Lev Ochridský zvaný biskup a Michalův kaplan Konstantin, který zneuctí latinské svátosti pošlapal je nohama a všichni jejich přívrženci ve výše uvedených bludech a názorech, pokud je zcela neodvrhnou, **at' jsou prokleti**, prokleti spolu se simonisty, valeziány, ariány, donatisty, nikolaitamy, severiány, pneumatomachy, manichejci a nazarény a se všemi heretiky, **ba i s Ďáblem a jeho anděly**. Amen, amen, amen.

Důvody schizmatu ale byly komplexní ...

- politické
- jurisdikční (patriarchovi se nelíbily papežovy nároky na primát v církvi, spory o misijní území – např. i Velkou Moravu)
- kulturní – postupně se vytvořilo odlišné kulturní klima (západ: pevná organizace, východ: církvev jako „neohraničený sbor vykoupeného lidu“)

0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 1100 1200 1300 1400 1500 1600 1700 1800 1900 2000

GNOZE
PAVEL Z TARSU
JEŽIŠ
ŽIDOKŘESŤANSTVÍ
GNOZE

KATOLICKÁ CÍRKEV

ŘÍMSKOKATOLICKÁ CÍRKEV

ŘÍMSKOKATOLICKÁ CÍRKEV

MANICHEIZMUS

MANICHEIZMUS

ARIANIZMUS

ARIANIZMUS

MONOFYZITIZMUS

NESTORIANIZMUS

MONOTHELETIZMUS

MARONITÉ

MALABARSKÁ CÍRKEV

NESTORIÁNSKÁ CÍRKEV

JAKOBITÉ

KOPTSKÁ CÍRKEV

ETIOPSKÁ CÍRKEV

ARMÉNSKÁ CÍRKEV

PAULIKIÁNI

BOGOMILOVÉ

MARONITÉ

SCHIZMA 1054

PRVNÍ REFORMACE

PRAVOSLAVNÁ CÍRKEV

PRAVOSLAVNÁ CÍRKEV

RUSKÁ PRAVOSLAVNÁ C.

MANDEJCI

MANDEJCI

LUTERSKÉ CÍRKVE

MOR. BRATŘI

REFORMOVANÉ CÍRKVE (kalvinismus)

KONGREGACIONALISTÉ

KVAKEŘI

METODISTÉ

ARMÁDA SPÁSY

DARBISTÉ

ANGLIKÁNSKÁ CÍRKEV

ADVENTISTÉ

BAPTISTÉ

LETNIČNÍ C.

STAROKATOLÍCI

DRUHÁ REFORMACE

JEDNOTA BRATRSKÁ, HUSITSTVÍ

VALDENŠTÍ

VIKLEFIZMUS

ALBIGENŠTÍ

ANABAPTISTÉ MENNONITÉ

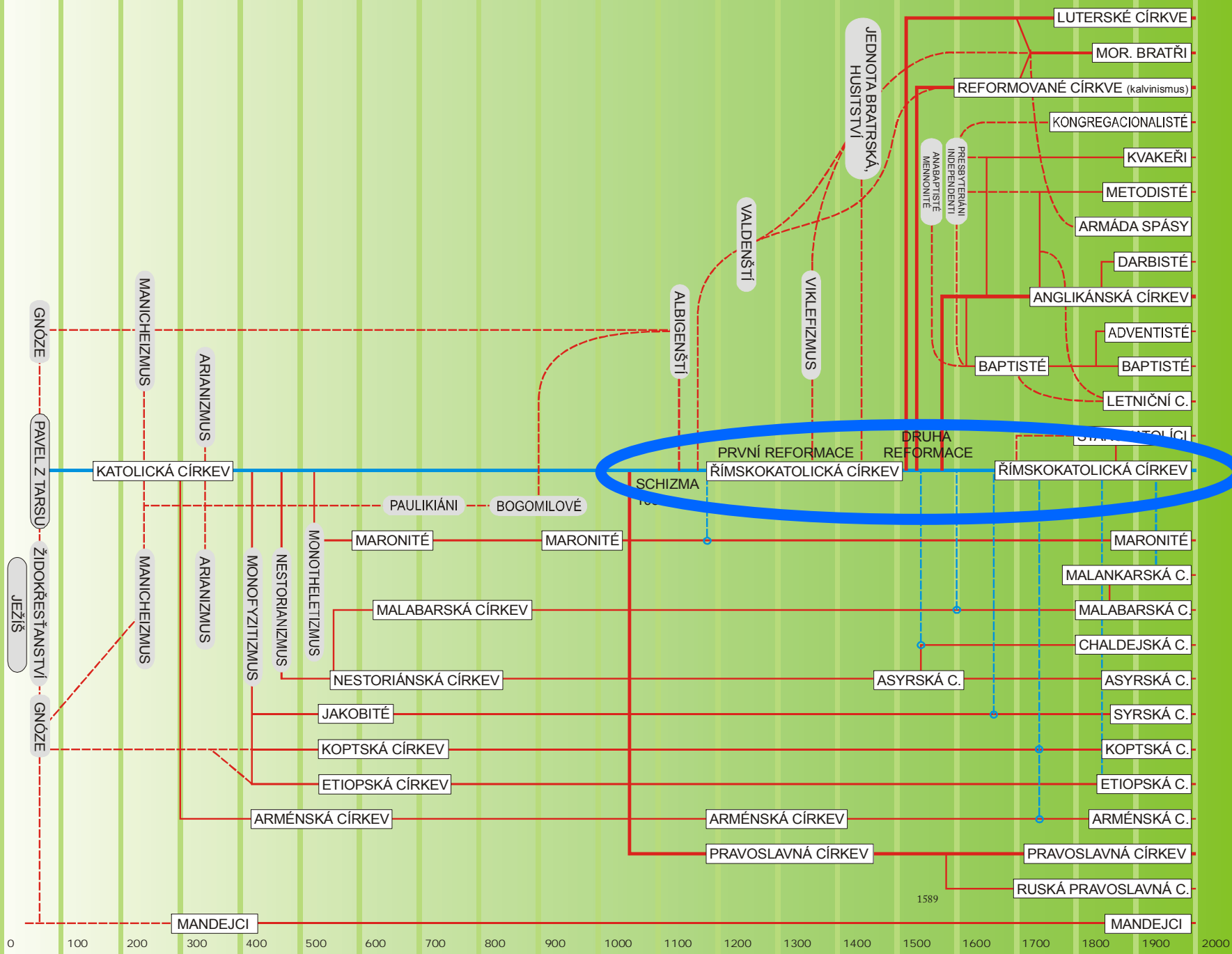
PRESBYTERIÁNI INDEPENDENT

1589

Římskokatolická církev

Ecclesia Catholica Romana

Římskokatolická církev

- Název je vlastně „vysvětlující“, samotná církev se označuje (jen) jako „**katolická církev**“
- Název „**katolický**“ je odvozen od adjektiva katholikos, tzn. „v plnosti existující, dokonalý“ – může být chápán jako označující konfesi jedné církve nebo znovusjednocené křesťanství
- Ani po roce 1054 vývoj církve neustrnul:
- Duchovní rovina:
  - postupné posilování křesťanství mezi prostým lidem (do té doby mnohdy jen „poddanská povinnost“), protože vlastní náboženský život byl jen záležitostí klášterů, ve kterých se však pečovalo nejen o náboženské učení a jeho šíření, ale také o umění (ilustrace knih, překlady, architektura), vzdělání a hospodářství.
  - „katolický“ způsob myšlení, který se vyvinul po schismatu, byl silně poznamenán antickými filozofy, hlavně Aristotelem
  - scholastika (Albert, Tomáš Akvinský atd.) vedla k vlastnímu hodnocení Bible, zájmu o historický charakter biblických zpráv a v neposlední řadě i o pozorování přírody.
  - Postupně se stěhovala vzdělanost i do nově zakládaných univerzit (Bologna, Paříž atd.).
- Mocenská rovina:
  - prosazení papeže jako hlavy západního křesťanstva mocensky „nadřazeného“ světským vládcům (přesně naopak proti pravoslaví)

Římskokatolická církev

- ❑ 1. polovina 2. tisíciletí: v Evropě dochází postupem času k vzestupu národních států s vlastními „egoistickými“ zájmy, papežství nemohlo udržet své dosavadní postavení
- ❑ naopak: často stávali pouhými nástroji světských vládců (vrchol v 14. a 15. století)
- ❑ Chování papežů a protipapežů (schizma) vyvolalo otázku kompetence koncilu (konciliarismus), což neblaze ovlivnilo další řešení aktuálních problémů cestou reformace a připravilo náboženské štěpení v 16. století.

Římskokatolická církev

- Reformace ŘKC výrazně oslabila a omezila její vliv, na druhou stranu byla silným impulsem ke změnám a nápravě církevního života na základě tridentského koncilu (1545–1563) (protireformace)
- protireformační dění se odrazilo v rozkvětu architektury, malířství, písemnictví a hudby baroka, uskutečnilo se množství objevných cest a misií, které vedly ke kontaktům s jinými religiiemi.

Římskokatolická církev

- V 19. století se začíná ŘKC konfrontovat s rychle se modernizujícím světem – osvícenství, francouzská revoluce, liberální politické směry ⇒ odpor k „modernismu“, 1. vatikánský koncil (1869–1870) přijal dogma o papežově neomylnosti
- Po první světové válce došlo k značným politickým změnám (lateránské smlouvy, nástup protikřesťanských politických sil socialistického zaměření atd.), které měly za následek specifické uzavření církve vůči světu.
- Výhodiskem z izolace se stal zájem o biblická studia, liturgickou obnovu a ekumenickou spolupráci.
- Zásadní otevření katolické církve přinesl 2. vatikánský koncil (1962–1965), a to zvláště v postoji k novým biblickým výzkumům a dialogu s moderní dobou.

2. vatikánský koncil

Aggiornamento

- Program vyhlášený na Druhém vatikánském koncilu (1962–1965) papežem Janem XXIII.
- Jde o „zpřítomnění“, resp. obnovu církve
- A dále otevření církve:
  - Otevření k ostatním křesťanům (ekumenismus, používání národních jazyků, hledání shod a nezdůrazňování rozdílů)
  - Otevření se celému světu a lidem v něm žijícím (otevření se vědě, náboženská svoboda, svoboda svědomí, dialog s židy i dalšími církvemi, apod.)

Římskokatolická církev

- Katolická církev je největším světovým náboženstvím s počtem věřících dosahujících téměř 1 miliardy (18 % populace) ve všech oblastech světa. Převažují v Latinské Americe, hlásí se k nim značná část Evropy (40 %), v Austrálii tvoří 25 %, v Africe 15 %, nejnižší podíl mají v Asii (3 %)
- Největší komunita jsou v Brazílii, Mexiku, USA, na Filipínách, v Itálii, Francii, Španělsku a Polsku
- Za znaky katolictví jsou považovány:
  - vztah Krista a církve,
  - význam Říma,
  - postavení papeže a biskupů,
  - vztah písma a tradice,
  - poměr slova a svátosti, milost (dar Boha) a konání lidí.
- Církev se vyznačuje pozitivním vztahem ke světu, historii a lidské existenci.

Doktrína

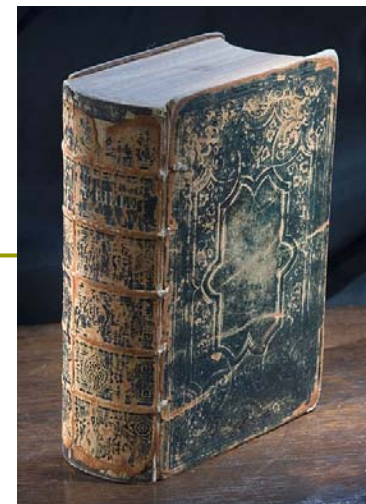

- Základní pramen: ***Bible***
- rovnocenným zdrojem je ***tradice*** (sdělení apoštolů, spisy církevních otců, závěry církevních koncilů, dekrety a encykliky papežů)
- Pouze o tradici, ale ne o Bibli se opírají i některá důležitá katolická dogmata:
  - učení o očistci
  - uctívání svatých
  - celibát duchovenstva
  - učení o transsubstanciaci (učení o reálné přítomnosti Ježíše Krista ve svátosti Eucharistie)
  - učení o odpustcích
  - učení o Panně Marii (bohorodička, neposkvrněné početí, trvalé panenství, nanebevzetí)
  - neomylnost papeže ve věcech víry

Bible

- Ježíšovo učení se z počátku tradovalo ústně (přímí svědkové), sepisováno začalo být kolem roku 70
- v letech 70–90 byla sepsána evangelia a do první poloviny 2. století téměř všechny zbývající knihy *Nového zákona*.
- **kánon biblický** – označení pro soubor normativních spisů, které byly přijaty do křesťanské *Bible Starého a Nového zákona*.
- Rozhodnutí o příslušnosti jednotlivých písem k novozákonnímu kánonu pochází z doby přelomu 4. a 5. století. Dnes je součástí Nového zákona 27 spisů (4 evangelia – podle Matouše, Marka, Lukáše, Jana, Skutky apoštolů, 21 listů apoštolů, Zjevení Janovo) – toto pojetí akceptuje většina křesťanských církví
- Paradoxně nejednotní jsou křesťané v kánonu Starého zákona: protestantské církve se drží tzv. „palestinského“ kánonu (39 spisů), katolická církev jej rozšiřuje o tzv. knihy deuterokanonické na 46 spisů.

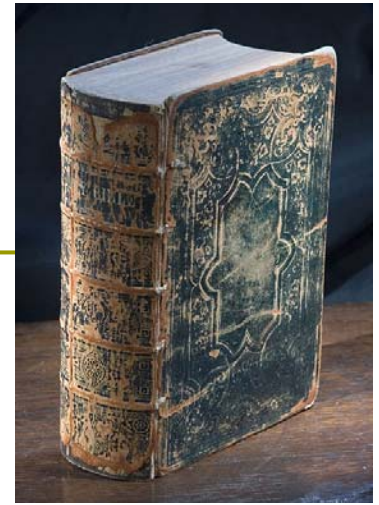

Bible

literárně-historický pohled

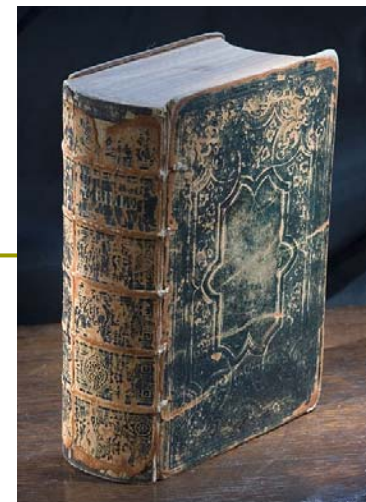

- *Bible* je nejpodrobněji a nejrozsáhleji prozkoumaným literární spisem, který kdy v dějinách lidstva vznikl
- Z tohoto hlediska:
  - převážná většina biblických textů není jednorázovým dílem jednoho autora, nýbrž výsledkem někdy velmi komplikovaného procesu předávání (⇒ je důležité zjistit, jak text postupně vznikal)
  - Pokud Bible popisuje „dějepisné“ události, má k nim ve skutečnosti velmi volný vztah (⇒ je důležité ujasnit si, jaká je povaha textů, když jejich pravdivost nelze poměřovat historickou přesností)
    - Ve skutečnosti je to ale nepodstatné: Ezopovy bajky vyprávějí mnoho o člověku a jsou poučné, rozhodně ale nejsou „učebnicí zoologie“

Bible

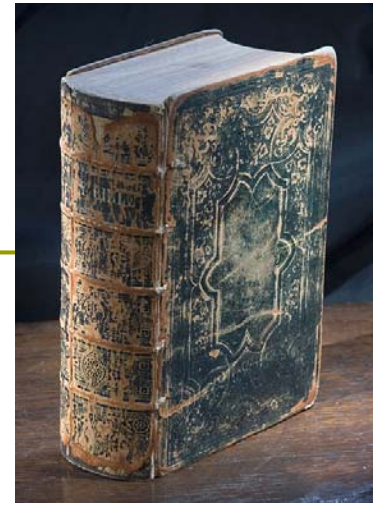

- **Textová kritika:** přes obrovský vliv tohoto textu vlastně nevíme, jaké je jeho přesné znění
  - texty se šířily a předávaly opisováním, při němž vznikaly chyby
  - další změny byly způsobeny snahou chyby opravit
  - existovaly i jinak motivované úpravy
- Tento problém se týká zejména *Nového zákona*, jehož řecké znění se dochovalo v tisících různě spolehlivých a různě zachovalých rukopisů
- Méně problematický je *Starý zákon* – jeho hebrejských rukopisů je velmi málo (doslouživší rukopisy totiž židé z úcty rituálně ničili, chybí „srovnávací materiál“)

Bible

- **Historická kritika:** k plnému pochopení textu je nutno znát historický kontext, reálie doby vzniku
- Události popisované Biblí se odehrávají v rozmezí 2 000 let, výhodou ale je velmi úzký geografický prostor (starověké Palestiny s přesahy do sousedních území)

Bible

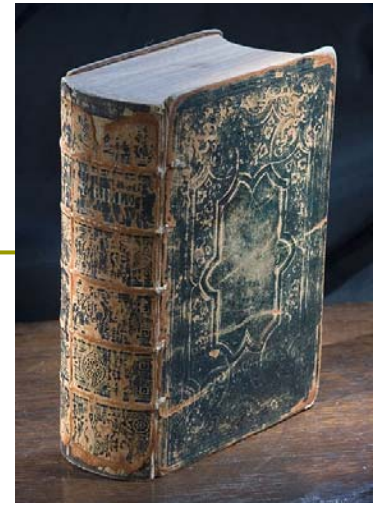
- ❑ **Literární kritika:** zkoumá dějiny a způsob vzniku jednotlivých spisů
- ❑ mnohé biblické knihy vznikly spojením a úpravou starších, patrně již písemně zachycených literárních celků, které bývají nazývány „prameny“
  - např. evangelia podle Matouše a Lukáše: mají 2 společné předlohy – patrně nejstarší evangelium Markovo a hypotetická sbírka Ježíšových slov (ta se ovšem samostatně nedochovala)
  - ve starozákonních knihách Mojžíšových lze určit části stylisticky i jinak odlišné, v některých případech tvořící zdvojená podání téže látky (patrně pocházejí z různých zdrojů i z různých dob)

Bible

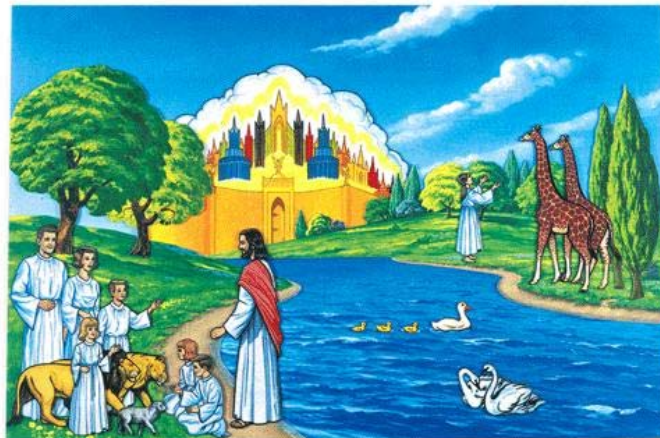
- **Biblická teologie:** pro výklad jednotlivých biblických textů je důležitý vedle analytického (viz dříve) i syntetický přístup, postihnout celkový záměr biblických knih, popř. jejich skupin

Doktrína

- ❑ Bible a tradice jsou podle ŘKC dvě média, kterými se dostala „spasitelná pravda“ do naší doby
- ❑ Základem dogmatiky katolicizmu (ale vlastně křesťanstva všeobecně) je víra v jediného Boha ve třech osobách, v příchod Ježíše Krista, který mučednickou smrtí vykoupil hříchy lidstva, jeho vzkříšení a druhý příchod na svět, v poslední soud, ustanovení království nebeského a ve věčný život

Svatí

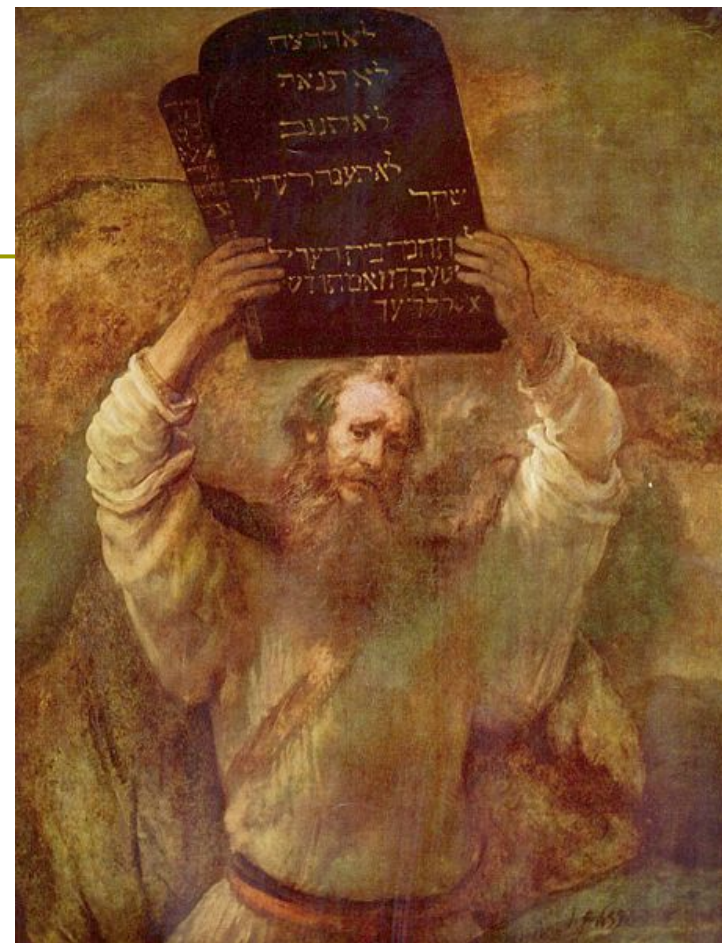
- ❑ Předmětem uctívání jsou vedle Boha i svatí
- ❑ jde o muže a ženy, v jejichž životě se mimořádným způsobem projevila víra (smrt pro víru, nezištná pomoc bližním, zbožné skutky, askeze)
- ❑ Jsou proto jakýmsi následováníhodnými vzory, a zároveň „přímluvci“
- ❑ veřejná úcta se týká jen mimořádných osob schválených církví (předstupením zařazení do seznamu je blahoslavení (beatifikace), po něm může následovat svatořečení (kanonizace))
- ❑ Nejvýznačnější pozici mezi svatými má Panna Maria

Sv. Václav, Praha – Karlův most (1858, J. K. Böhm)

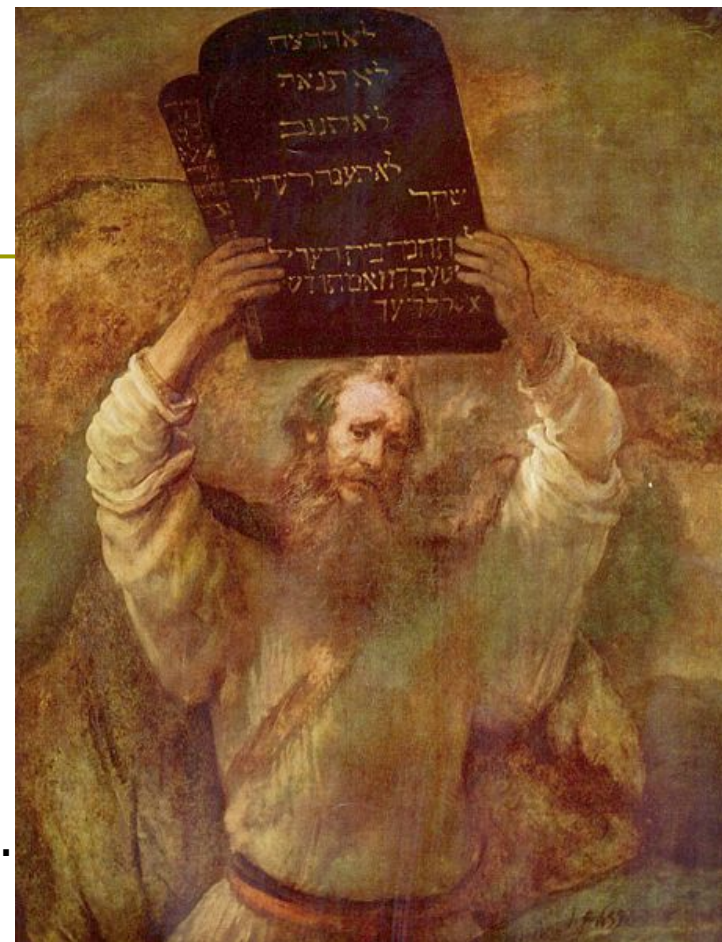
Desatero

- Je základem křesťanské etiky, požadavky dané Bohem Mojžíšovi na hoře Sinaj
- Katolíci a luteráni je uvádí v této podobě:
  - 1. Nebudeš mít jiné bohy mimo mne. (Neuctívej jiné bohy)
  - 2. Nevezmeš jména Božího nadarmo. (Nezneužívej Boží jméno).
  - 3. Pomni, abys den sváteční světil. (Zasvěť jeden den v týdnu Bohu)
  - 4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil a dobře se ti vedlo na zemi.
  - 5. Nezabiješ. (Nebudeš vraždit).

Desatero

- 6. Nesesmilníš. (Měj v úctě lásku mezi mužem a ženou).
  - 7. Nepokradeš. (Nezcizuj majetek druhých lidí).
  - 8. Nepromluvíš křivého svědectví. (Nemluv o jiných lidech nepravdivě).
  - 9. Nepožádáš manželky bližního svého. (Měj v úctě lásku mezi mužem a ženou).
  - 10. Nepožádáš statku bližního svého. (Nezcizuj majetek druhých lidí).
- Pravoslavní a reformované církve rozdělují 1. přikázání na 2 („Nebudeš mít jiné bohy mimo mne“ a „Nezobrazíš si Boha“), naopak spojují 9. a 10. přikázání („katolické“ 9. přikázání je variací na šesté)

Kult

- ❑ členství v církvi vzniká křtem, který se provádí v dětství
- ❑ Církevní úkony provádí jen pověřené osoby
- ❑ Svěcení duchovních má 3 stupně:
  - Biskup (plné svěcení – zachována apoštolská posloupnost, jen on může světit další osoby)
  - Kněz
  - Jáhen (slov. „diákon“)

Mše v Kostele Panny Marie Pomocnice křesťanů ve Zlíně

Svátosti

- **Svátost** je obřad, který prostřednictvím viditelného symbolu zprostředkuje neviditelnou Boží milost
- V katolické církvi rozlišujeme celkem 7 svátostí:
  - svátost manželství
  - svátost křtu
  - svátost biřmování
  - svátost smíření (zpověď)
  - svátost kněžství
  - nejsvětější svátost (Eucharistie)
  - svátost pomazání nemocných
- Většina z nich je udělována církví prostřednictvím konkrétního zmocněnce (kněz, biskup nebo jáhen), pouze svátost manželství si manželé udělují navzájem

Mše v Kostele Panny Marie Pomocnice křesťanů ve Zlíně

Církev jako hierarchický územní systém

- Církev je přísně centralizovaný a hierarchizovaný územní systém
- Základní územní jednotkou je **biskupství**
  - V jejím čele stojí **sídelní biskup** (z řec. *episkopos* = dozorce) – v římskokatolické církvi (a obdobně v církvích pravoslavných a anglikánských) úřad nabytý doživotně svěcením (jde o třetí, nejvyšší stupeň svěcení)
  - samotný aktivní „výkon“ biskupské funkce je v katolické církvi omezen věkem sedmdesát let
  - Diecéze se člení na děkanáty / vikariáty a na jednotlivé farnosti
- Sousedící diecéze mohou být spojeny do vyššího útvaru – **církevní provincie**
  - V jejím čele stojí **arcibiskup – metropolita**, jehož diecéze se označuje ne jako biskupství, ale **arcibiskupství**; ostatní diecéze, které patří do pravomoci arcibiskupa, se pak označují jako **sufragánní diecéze**
- V čele hierarchie stojí **papež** – hlava katolické církve, zástupce Ježíše Krista na zemi, který je považován za nástupce sv. Petra, kterému Ježíš svěřil prvenství v církvi

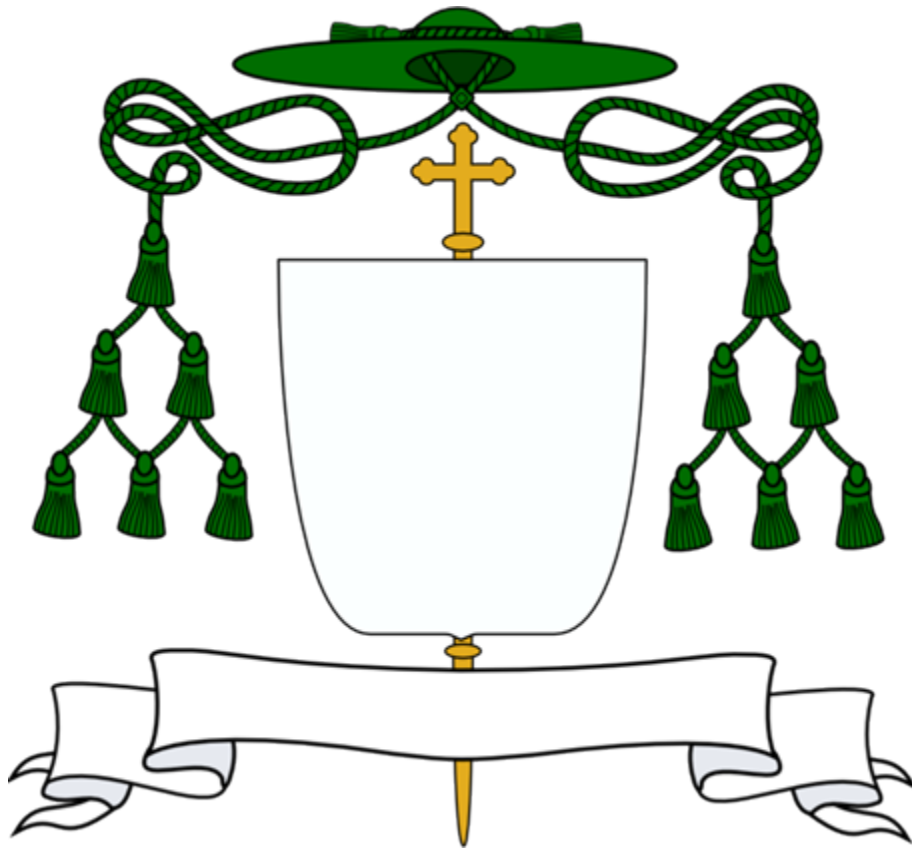
Další hierarchické stupně

- **Kardinál** - příslušník zvláštního sboru, jemuž náleží právo volit papeže. Kardinály jmenuje papež, pocházejí z celého světa, někteří trvale sídlí v Římě
- **Primas** první mezi arcibiskupy a biskupy určité země
- Biskupové:
  - **Sídelní biskupové = diecézní biskupové** stojí v čele diecéze, kterou spravují
  - **Titulární biskupy** dělíme na:
    - **biskupy koadjutory** – při uprázdnění biskupského stolce se stává okamžitě diecézním biskupem
    - **biskupy pomocné – světicí biskupy** – pomáhají svému diecéznímu biskupovi, nemají však nástupnické právo
- **Generální vikář** – plní funkci pomocníka diecézního biskupa, pomáhá mu ve správě diecéze.
- **Administrátor diecéze** – dočasně spravuje diecézi v případě, že není obsazena sídelním biskupem
- **Děkan** (Morava) = **vikář** (Čechy) – kněz, který stojí v čele děkanátu (vikariátu), zahrnujícího více farností
- **Farář** – kněz, který spravuje farnost.
- **Kaplan = farní vikář = kooperátor** – pomocný kněz ve farnosti, který je podřízen faráři.
- **Jáhen** – nemůže sloužit mši sv., ale může kázat a podávat svaté přijímání...

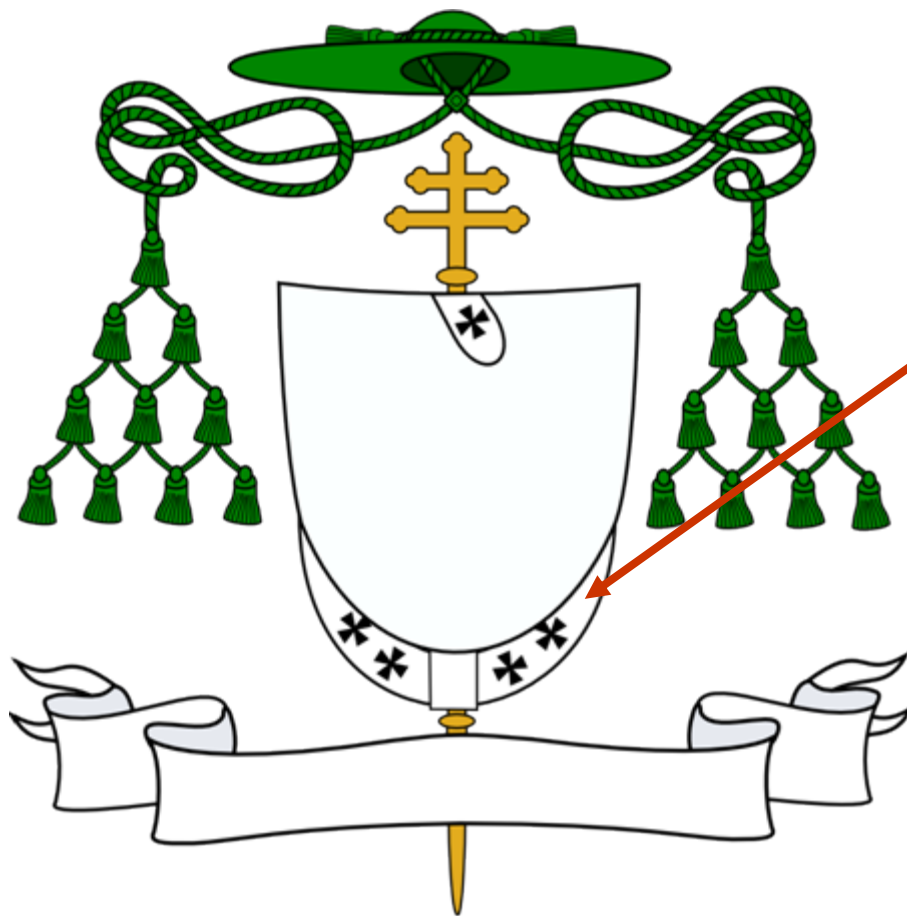
Biskup

Arcibiskup

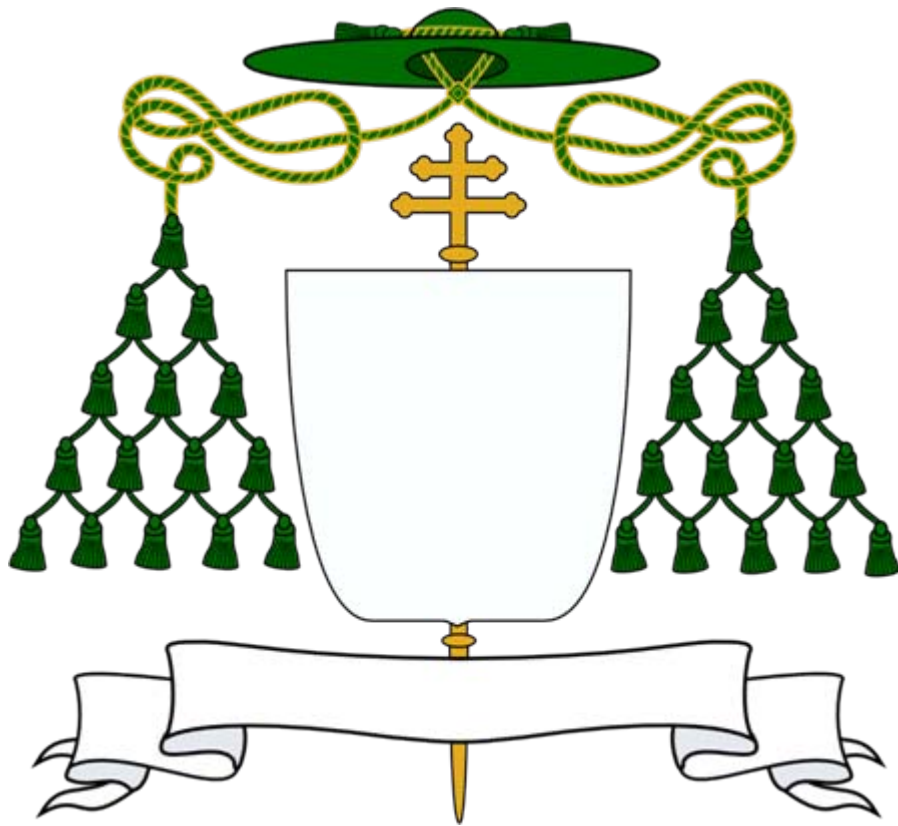
pallium

Jan Graubner,
arcibiskup olomoucký a
metropolita moravský

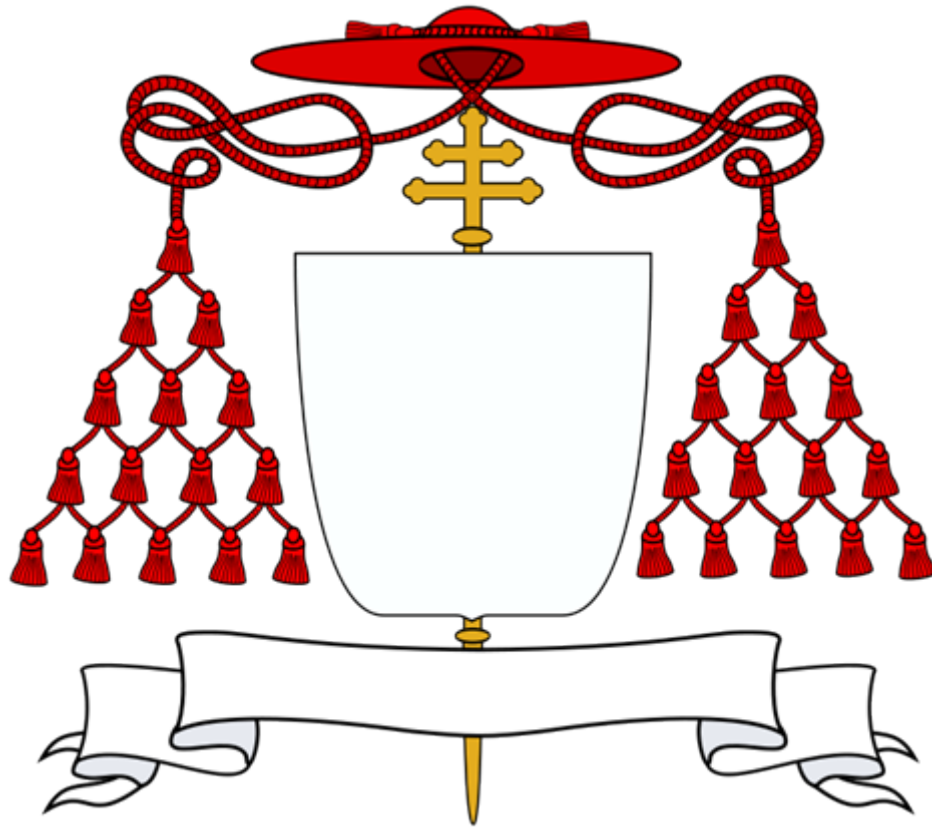
Patriarcha

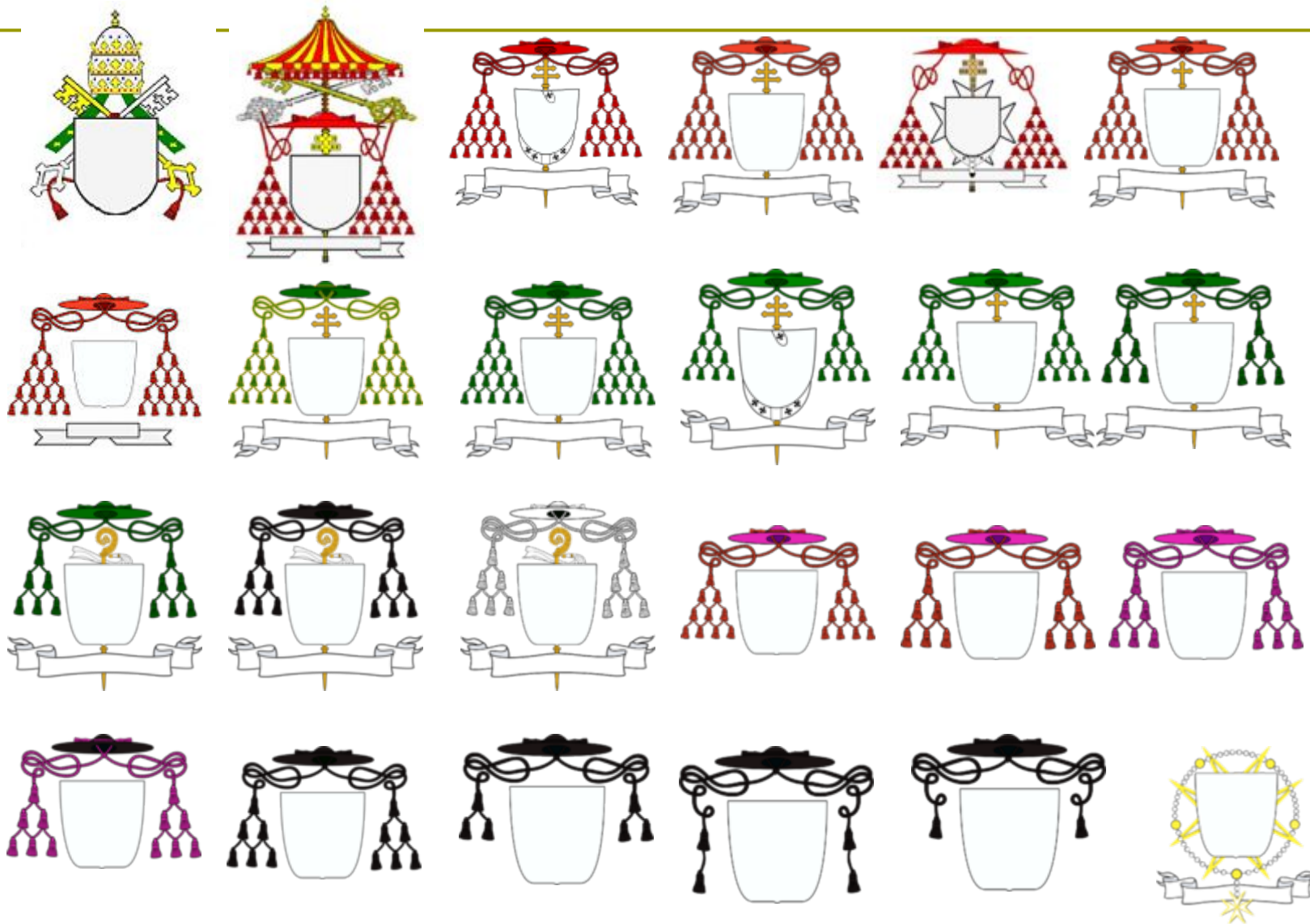
Kardinál

---

kardinál a biskupové

Ale ve skutečnosti je možností mnohem víc ...

Obřad	<i>Církev sui iuris</i>	arcibiskupství a biskupství	další organizační jednotky	papež	kardi- nál	patri- archa	hlavní arci- biskup	arci- biskup	biskup
Římský / latinský	Římskokatolická	2627	236	1	182	4	-	933	3636
Alexandrijský	Koptská	8	-	-	-	1	-	-	9
	Etiopská	5	-	-	-	-	-	1	6
Antiochijský	Maronitská	24	2	-	1	-	-	15	29
	Syrsko-malankarská	6	-	-	-	-	1	1	7
	Syrská	10	5	-	1	2	-	10	3
Arménský	Arménská	12	6	-	-	1	-	7	8
Chaldejský (východosyrský)	Chaldejská	22	2	-	1	-	-	7	10
	Syrsko-malabarská	27	-	-	1	-	-	7	31
Byzantský	Albánská	-	1	-	-	-	-	-	1
	církev Eparchie v Křiževci	1	1	-	-	-	-	-	2
	Běloruská	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bulharská	-	1	-	-	-	-	-	1
	Řecká	-	2	-	-	-	-	-	2
	Melkitská	22	6	-	-	1	-	29	7
	Maďarská	1	1	-	-	-	-	-	2
	Italsko-albánská	2	1	-	-	-	-	-	1
	Makedonská	-	1	-	-	-	-	-	-
	Rumunská	6	-	-	-	-	1	1	8
	Ruská	-	2	-	-	-	-	-	-
	Rusínská	5	1	-	-	-	-	1	8
	Slovenská	4	-	-	-	-	-	1	3
	Ukrajinská	24	6	-	1	-	-	9	35
Východní (bez rozlišení)	-	-	5						
Celkem (v březnu 2009)		2806	274	1	187	9	2	1022	3809

V České republice

Apoštolský exarchát
(pro řecké katolíky, tvoří ho celé území)

Papež

- Je nejvyšším představitelem katolické církve
- Způsob řízení církve je formálně monarchisticko-absolutistický: jeho rozhodnutí nepodléhají žádnému schválení a není možné se proti nim odvolat
- Papeže volí kardinálové mladší 80 let doživotně v tzv. konkláve, papež nemůže být odvolán, ale může odstoupit
- Volba se považuje za inspirovanou Duchem Svatým
- Soubor úřadů, které má papež k dispozici, se označuje jako *kurie*. Ta se člení na římské kongregace (obdobu ministerstev), komise, sekretariáty a soudní dvory
- Vedle duchovní pravomoci nad všemi katolíky je papež také světskou hlavou státu Vatikán (nezávislost v roce 1929)

papež (od 2005)
Benedikt XVI.
(Joseph Alois Ratzinger)

Starokatolicizmus

Starokatolíci

- Vznik: na I. vatikánském koncilu (r. 1870) byla definována teze o neomylnosti papeže (týká se ale jen záležitostí víry a morálky)
- s tím se neztotožnili někteří teologové a duchovní v Německu a založili tradicionalisticky směřovanou **starokatolickou církev** (kongres 1871 v Mnichově)
- v r. 1889 se starokatolické skupiny sdružily do tzv. **Utrechtské unie**
- Postupně se od hlavního proudu katolicizmu značně vzdálili, hlavní znaky:
  - neuznávají koncily po schizmatu v r. 1054
  - odmítají celibát duchovenstva, odpustky a primát papeže, už v 19. století zavedli bohoslužby v národních jazycích
- Starokatolické církve mají asi ½ milionu členů, významnější skupiny jsou v Německu, Nizozemsku, Rakousku, Švýcarsku a USA
- Volnější vazbu na Utrechtskou unii mají **nezávislé katolické církve**
  - Ty vznikaly na rozdíl od základního proudu hlavně na národní bázi (snaha přizpůsobit církev místním podmínkám) – z nich největší je **Nezávislá katolická církev na Filipínách** (2,5 mil. věřících)